

регіоні [3, с. 16].

Положення Північноатлантичного договору передбачають сприяння подальшому розвитку дружніх відносин між учасниками, зміцнення незалежних інституцій, створення умов для стабільності та добробуту, а також усунення конфліктів та сприяння економічному співробітництву. У сучасних умовах побудови структурованої міжнародної системи регулювання всіх питань, зокрема збройного характеру, світ стикається з проблемами збройних конфліктів щодня [4, с. 22].

Військова сфера не може повністю вирішити всі завдання, що на неї покладаються, і, отже, система безпеки, як на національному, так і на міжнародному рівнях, повинна функціонувати в умовах захисту прав людини та особистості. Забезпечення безпеки повинна слугувати на користь людини та її захисту [2, с. 17]. Це вимагає від учасників міжнародних договорів та регіональних організацій постійного зусилля для усунення конфліктів, сприяння стабільності та забезпечення миру, а також розвитку механізмів співробітництва та довіри між державами. Тільки такі дії можуть забезпечити стабільний розвиток та добробут націй та людей у всьому світі [3, с. 56].

Отже, забезпечення міжнародної та національної безпеки є складним завданням, вирішення якого потребує поєднання зусиль усіх суспільних сфер, включно з правоохоронними органами, правовими експертами, політиками та громадськістю. Розвиток кримінально-процесуальних механізмів є ключовим чинником у забезпеченні безпеки та захисті прав і свобод громадян.

1. Васильчишин О., Титор В., Кекіш І. Національна безпека держави: особливості забезпечення у режимі воєнного стану. *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 4. С. 289–297.

2. Вовк В. Фейки як загроза національній безпеці в умовах гібридної війни. *Право і політика*. 2022. Т. 24. № 2. URL: <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/philosophy/article/view/1517>

3. Залєвська І. І., Удренас Г. І. Інформаційна безпека України в умовах російської військової агресії. *Південно-український правничий часопис*. 2022. № 1–2. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/1-2/6.pdf>

4. Кушнір А. В. Міжнародна політика забезпечення національної безпеки: енергетичний аспект. 2022. С. 78.

5. Ісланкін С. М. Відсторонення від посади: Міжнародний досвід. Регламентації. Правова позиція. 2022. № 4 (37). С. 271–274. URL: <https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2022/4/51.pdf>

УДК 343.137.5

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/714-715

Діана КУЧЕРЕНКО

курсант ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Ігор ПИРИГ

професор кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЯКІ СТАЛИ СВІДКАМИ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

В умовах воєнного стану особлива увага приділяється розслідуванню воєнних злочинів, вчинених росією. Свідками таких злочинів можуть стати особи будь-якого віку, але найбільш вразливими до них є саме неповнолітні особи. Враховуючи особливості осіб такого віку, допитуючи їх необхідно знаходити особливий підхід, знати тактику спілкування з неповнолітніми та вміти отримувати об'єктивну інформацію у результаті допиту.

Відповідно до Конвенції про права дитини дитиною є особа, яка не досягла повноліття. В Україні повнолітньою визнається особа, яка досягла 18 років. При цьому національним законодавством визначено поділ дітей на малолітніх (до досягнення 14 років)

і неповнолітніх (від 14 до 18 років). Насамперед треба зазначити, що допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться обов'язково в присутності законного представника, педагога або психолога, а в разі потреби – під час допиту може бути присутній лікар. При цьому до початку допиту зазначеним особам роз'яснюється їхнє право за дозволом ставити уточнюючі запитання малолітній або неповнолітній особі [1].

Особливістю допиту неповнолітніх, згідно із статтею 226 Кримінального процесуального кодексу України, є присутність під час цієї слідчої (розшукової) дії їхніх законних представників, якими можуть бути батьки, усиновлювачі, опікуни чи піклувальники, інші близькі родичі чи члени сім'ї, а також представники органів опіки й піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням яких перебуває малолітній або неповнолітній, педагога або психолога, а під час допиту малолітніх чи неповнолітніх підозрюваних та обвинувачених також захисника [1].

Проведення опитування малолітніх або неповнолітніх осіб має обмеження в часі через їхню психологічну особливість та вразливість. Їм складно утримувати увагу та відповідати на запитання, що можуть бути неприродні або торкатися особистих тем. З цієї причини встановлено, що допит малолітніх або неповнолітніх осіб не може тривати понад одну годину без перерви та загалом понад дві години на день.

Варто відмітити, що зусилля у з'ясуванні обставин кримінального правопорушення повинні бути зведені до мінімуму травмування неповнолітнього можливими згадками про обставини події, які йому довелося пережити. Здійснити зазначене, як наголошує Н. В. Павлова, можна шляхом використання анатомічних ляльок, оскільки дитина асоціює себе з лялькою і навіть може показати, як їй завдали шкоди [2, с. 216–217]. Застосування такого методу дозволяє неповнолітньому відчувати більшу захищеність та зручність у вираженні своїх почуттів і спогадів. Доцільність використання ляльок полягає в їхній спроможності сприяти комунікації з дитиною та поліпшувати її сприйняття ситуації. Такий підхід дозволяє створити атмосферу довіри між дитиною та людиною, яка проводить допит, що є важливим для отримання об'єктивної інформації.

Наголошення на застосуванні інноваційних методів, таких як використання ляльок, в процесі допиту неповнолітніх, виділяє важливість гуманного та емпатичного підходу до цієї надзвичайно важливої сфери правосуддя.

Треба зауважити, що під час допиту неповнолітніх осіб необхідно окрему увагу приділяти питанню психології спілкування. Психологічний аспект спілкування під час допиту можна умовно поділити на п'ять етапів: попередню, вступну, вільної розповіді, детальних запитань та заключну. Попередній етап охоплює дії, які передують контакту з дитиною. Він полягає в отриманні інформації про дитину, її пізнавального, соціального та емоційного розвитку, а також щодо її найближчого оточення і сім'ї. Під час вступного етапу відбувається знайомство з дитиною, пояснення їй мети зустрічі та ролі осіб, які проводять опитування, а також встановлення контакту з нею. Під час етапу вільної розповіді дитина може висловлювати свої думки та почуття про події у власному темпі та відповідно до послідовності згадуваних ситуацій. Це дозволяє краще зрозуміти світ дитини, її емоційний стан та те, що вона вважає важливим. Етап вільної розповіді також дає інформацію для подальших запитань, спрямованих на глибше розуміння її переживань та вражень. Під час етапу детальних запитань особа, що проводить опитування, доповнює виклад подій, здійсненого дитиною під час фази вільної розповіді, та впорядковує їх для з'ясування обставин справи. Цей етап опитування повинен мати таку форму розмови, яка підбирається з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дитини. Під час заключної фази опитування у дітей, як правило, спостерігається певне розслаблення. Треба поговорити з дитиною на нейтральні, емоційно не обтяжливі теми. Це сприятиме зниженню напруги дитини.

Отже, допит неповнолітніх осіб, які стали свідками воєнних злочинів, потребує спеціального підходу, який враховує їхні особливості та захищає їх права. Поліпшення цієї сфери передбачає розробку та впровадження спеціалізованих методик опитування та забезпечення повного захисту прав неповнолітніх під час цього процесу. Важливо зрозуміти, що ефективний допит неповнолітніх та серйозна підготовка до цієї слідчої (розшукової) дії є ключовими елементами забезпечення справедливості та протидії безкарності щодо воєнних злочинів.

1. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 10.02.2024).

2. Павлова Н. В. Використання демонстраційних засобів (анатомічних ляльок) під час допиту малолітньої особи. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 215–220.